

про повернення до сумних часів Інквізиції, коли людина вважалася не суб'єктом у кримінальному процесі, а лише об'єктом дослідження.

Список використаних джерел

1. Гончаренко В. Г. Критерії допустимості психологічного впливу на досудовому слідстві / В. Г. Гончаренко, С. В. Гончаренко // Вісник Академії адвокатури України. - 2010. - С. 107-116.

2. Розовский Б. Г. Ненаучные заметки о некоторых научных проблемах уголовного процесса: эссе / Б. Г. Розовский. - Луганск : РиО ЛАВД, 2004. - 60 с.

Трикур Максим, юрист
юридичної компанії «Чернобай
та партнери»

ВИКОРИСТАННЯ ПОЛІГРАФА В ТРУДОВИХ ВІДНОСИНАХ

Розвиток економіки України поступово призводить до усталення ринкових відносин, що виявляється, зокрема, у насиченні ринків та посиленні ринкової конкуренції. Це змушує суб'єктів підприємницької діяльності шукати та здобувати перевагу над конкурентами. З метою забезпечення сталої конкурентної переваги гравці ринку мають ретельно ставитися до організації управління трудовими ресурсами (людським капіталом).

При організації добору працівників, нарівні із їхніми освітою та професійними навичками, важливого значення набуває також добropорядність, адже сучасна економіка базується здебільшого на знаннях і технологіях, а не на матеріальних ресурсах. Відповідно, працівник, який одержує доступ до технологій та ноу-хау роботодавця, має не лише уміти грамотно їх капіталізувати, а й зберегти від витоків до конкурентів.

З урахуванням таких ринкових реалій об'єктивним фактором є зростання уваги роботодавців до використання різноманітних методик перевірки доброчесності як потенційних,

так і уже найнятих працівників. Одним з інструментів такої перевірки може бути поліграф, який набув значного розповсюдження у країнах із давніми традиціями ринкової економіки та розвиненими трудовими відносинами.

При цьому постає питання про нормативне врегулювання використання поліграфа у трудових відносинах, яке зумовлене необхідністю додержання загальних принципів законності та верховенства права в будь-яких правовідносинах і в трудових зокрема.

На разі нормативно-правова база щодо використання в Україні поліграфа майже відсутня. Єдиним чинним нормативно-правовим актом, що регламентує його застосування, є Інструкція щодо застосування комп'ютерних поліграфів у роботі з персоналом органів внутрішніх справ України, затверджена наказом Міністерства внутрішніх справ України від 28 липня 2004 р. № 842. Ця інструкція визначає основні напрями, принципи та умови використання поліграфів у процесі професійно-психологічного відбору кандидатів на службу і навчання, під час кадрових перевірок та проведення службових розслідувань.

Поліграф визначається в Інструкції як різновид психофізіологічної апаратури - комплексну багатоканальну комп'ютерну апаратну методика реєстрації змін психофізіологічних реакцій людини у відповідь на пред'явлення за спеціальною методикою певних психологічних стимулів. Поліграфні пристрої повинні не завдавати шкоди здоров'ю, життю людини, навколишньому середовищу та бути сертифікованими.

У серпні 2013 р. Міністерство доходів і зборів України видало наказ № 329 «Про використання поліграфів у діяльності Міністерства доходів і зборів України та його територіальних органів».

Наказом передбачається, що результати поліграфного опитування не призводять до правових наслідків, не можуть бути підставою для прийняття будь-яких адміністративно-управлінських рішень стосовно особи, а використовуються виключно як відомості ймовірного або орієнтувального характеру для можливого формування у службових (посадових) осіб Міністерства доходів і зборів України, його територіальних органів внутрішнього переконання для здійснення заходів у сфері службової діяльності. Результати опитування не мають будь-якої доказової сили, а лише орієнтують на здобуття

матеріальних та інших доказів у порядку, передбаченому чинним законодавством.

До здійснення опитування з використанням поліграфа та проведення психофізіологічного інтерв'ю допускаються спеціалісти, які пройшли відповідну підготовку та допущені до цієї роботи.

Як уже зазначалося, використання поліграфа в трудових відносинах не врегульовано, тому доцільним видається використання нормативно-правового регулювання щодо його використання у правоохоронних органах за аналогією, особливо в частині забезпечення його безпечності для життя та здоров'я особи, що проходить дослідження.

З урахуванням загальних принципів об'єктивного права та гарантованих Конституцією суб'єктивних прав можна дійти висновку, що головним принципом використання поліграфа у трудових відносинах є добровільність. Хоча ст. 26 Кодексу законів про працю і передбачає можливість проведення перевірки при прийомі на роботу, видається, що психофізіологічне тестування такою перевіркою не має охоплюватися, і відмова потенційного працівника від її проведення не може бути підставою відмови у прийнятті на роботу.

Таким чином, використання поліграфа в трудових відносинах потребує подальшого нормативно-правового врегулювання з метою приведення вітчизняного законодавства у відповідність із кращими здобутками світової нормотворчості.

*Алесковский Сергей Юрьевич,
кандидат юридических наук, профессор,
президент общественного объединения
«Евразийская ассоциация полиграфологов»*

ПОЛИГРАФ В КАЗАХСТАНЕ: ПЯТНАДЦАТЬ ЛЕТ РАЗВИТИЯ

Свою собственную историю, пускай еще совсем небольшую, не сравнимую по событийным и временным рамкам с американской и европейской, имеет и казахстанская полиграфология. Очень приблизительно ее можно разбить на несколько этапов.